

Kracht van contrast

Bijdrage aan de Omgevingsvisie
Stichting Landelijk Gebied Haren

Voorwoord

Onze bijdrage aan de Omgevingsvisie Groningen is tot stand gekomen op basis van een dertigjarige woon- en werkervaring in het landelijk gebied van Haren en gesprekken met talloze inwoners, boeren, terreinbeheerders, ambtenaren en andere betrokkenen. Dit stuk wordt aangeboden aan het gemeentebestuur van Groningen in het vertrouwen dat daarmee een zo compleet mogelijk en gedragen visie voor de toekomst van dit unieke gebied kan worden opgesteld.

Na de samenvoeging van Haren met Groningen hebben belanghebbenden de krachten gebundeld om de landschappelijke, cultuurhistorische en natuurwaarden van het landelijk gebied Haren te beschermen. Stichting Landelijk Gebied Haren verbindt partijen die een bijdrage kunnen leveren aan het behoud en versterken van het landelijk gebied. SLGH onderhoudt een groot netwerk (ruim 200 ondersteuners) en draagt bij aan het beleid voor het landelijk gebied door overleg, kennisontwikkeling en de uitvoering van projecten.

Bestuur Stichting Landelijk Gebied Haren, november 2020

www.landelijkgebiedharen.nl

van de compacte stad en de uitzonderlijke landschappelijke en cultuurhistorische rijkdom van stad en ommeland, die meerwaarde te benutten.

De uitgangspunten en doelstelling van The Next City zijn niet strijdig met de visie die Stichting Landelijk Gebied Haren voorstelt. In aanvulling op The Next City stellen wij als gemeente-brede hoofddoelstelling voor: ***‘De stedelijke groei wordt opgevangen binnen de contour van de compacte stad, in het landelijk gebied wordt niet gebouwd en het ruimtelijk contrast tussen de stad en haar omgeving wordt versterkt.’***

1 Inleiding

De Omgevingsvisie Groningen 2021-2031 bevat een integraal toekomstbeeld voor de hele gemeente: de stad en het gebied van Haren en Ten Boer. De nieuwe Omgevingsvisie is meer dan een aanvulling op The Next City (2018), het beschrijft niet alleen het ruimtelijk beleid voor Haren en Ten Boer, maar beschrijft vooral de *samenhang* van de stad met het landelijk gebied en de daarin gelegen dorpen. Volgens de Stichting Landelijk Gebied Haren is **hét** kenmerk van die samenhang: ruimtelijk contrast tussen stad en landelijk gebied.

De uitdaging is om het geheel meer te laten zijn dan de som der delen. De visie geeft antwoord op de vraag hoe de kwaliteiten en de identiteit van de deelgebieden kunnen worden behouden en versterkt, maar ook welke (meer)waarde ze voor elkaar kunnen hebben.

Stichting Landelijk Gebied Haren is ervan overtuigd dat de meerwaarde optimaal wordt als het ruimtelijk contrast wordt behouden en versterkt. De gemeente Groningen verkeert in een bijzonder gunstige positie om voortbouwend op het concept

‘Omgevingsvisie: Kracht van Contrast’

Een daarbij passende naam voor de Omgevingsvisie voor de gehele gemeente Groningen is: **Kracht van Contrast**. Het gemeentelijk beeldmerk kan hiermee in overeenstemming worden gebracht. Hiermee wordt tot uitdrukking gebracht dat de historische compacte stad Groningen prachtig ligt ingebed in een uitzonderlijk fraai landelijk gebied. Dat contrast is uniek. De hoge

belevingswaarde voor de inwoners van de gehele gemeente komt grotendeels voort uit dat contrast.

De doelstelling om niet te bouwen in het landelijk gebied is het eerste punt in de ‘Bestuursovereenkomst herindeling Groningen-Ten Boer-Haren’. In de overeenkomst staat: ***‘In de omgevingsvisie voor deze gebieden (Ten Boer en Haren) worden waarborgen gecreëerd voor het behouden van de ruimtelijke kwaliteit en het open, groene, onbebouwde karakter van het landelijk gebied’.***

Contrast: Polder Lappenvoort met op de achtergrond de Meerweg en de stad (Duo-gebouw)

BESTUURSOVEREENKOMST HERINDELING GRONINGEN-TEN BOER-HAREN

1. Het groene karakter en bijbehorende natuurwaarden in het gebied van, en tussen de drie Gemeenten

De nieuwe gemeente wil de ruimtelijke kwaliteit en het open, groene, onbebouwde karakter van het landelijk gebied behouden. Daarvoor worden in de omgevingsvisie voor deze gebieden waarborgen gecreëerd. Het huidige beleid van Ten Boer, Haren en Groningen wordt daarom voortgezet. Op die manier zijn de huidige bestemmingsplannen en bestaand beleid voor natuur en landschap(selementen) maatgevend, evenals de uitgangspunten zoals onder andere vastgesteld in de regiovisie Groningen- Assen en de Ecologische Hoofdstructuur. Als moet worden gebouwd, gebeurt dit volgens regels die nu ook al worden gehanteerd. In het overgangsgebied tussen Groningen en de dorpen van Haren en Ten Boer wordt tenminste tot 2040 niet gebouwd. Dit geldt ook voor de groene long tussen. Groningen en Haren. Daarom kan er geen sprake zijn van een Zuidtangent.

Opbouw van dit rapport:

In hoofdstuk 2 werken we de ruimtelijke visie verder uit. Daarna volgen zes hoofdstukken waarin we per thema nader ingaan op de punten die voor de omgevingsvisie van belang zijn:

3. Landschap en cultuurhistorie
4. Natuur en verbindingzones
5. Ruimtelijke kwaliteit en belevingswaarde
6. Recreatie en verkeer
7. Landbouw en bedrijvigheid
8. Biodiversiteitsherstel en energietransitie

Daarbij wordt aangesloten bij:

- [Landschapsontwikkelingsplan](#) (LOP) van de Gemeente Haren, 2003
- Concept (Plan MER) Bestemmingsplan Buitengebied Haren, 2016
- Besluit Beschermd Dorpsgezicht Rijksweg, 2009.

Door de bestuurlijke keuzes die in deze nota's zijn vastgelegd, is veel landschappelijke schoonheid en cultuurhistorie bewaard gebleven. Het landelijk gebied is kwetsbaar. Daarom is het zaak alert te blijven.

Deze bijdrage van Stichting Landelijk Gebied Haren aan de Omgevingsvisie bouwt voort op eerdere publicaties:

- [Nota Zandwegen](#), die onze Stichting aan B&W heeft aangeboden, maart 2020
- [Bijdrage aan de Omgevingsvisie](#), november 2019
- [Reactie op het gemeentelijk Groenplan](#), april 2020

De uitgangspunten voor de visie op het landschap zoals verwoord in het Landschapsontwikkelingsplan zijn ongewijzigd van toepassing. Daarom hebben wij deze uitgangspunten uit het LOP opgenomen als **bijlage II**. Ze maken integraal onderdeel uit van de voorgestelde visie.

Stroomdal Hunze op de oostflank van de Hondsrug met de stad op achtergrond

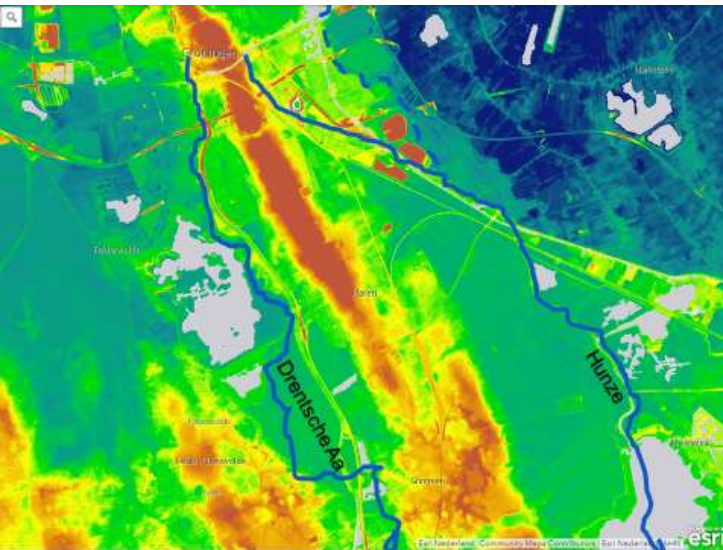

Stroomdal Drentsche Aa op de westflank van de Hondsrug met de stad op de achtergrond

2 Ruimtelijke visie

Het unieke ruimtelijke contrast tussen de stad en het landelijk gebied ten zuiden van de stad is een belangrijk uitgangspunt voor de Omgevingsvisie. Door dat contrast wordt geborgenheid van de stad beleefd tegenover de openheid en gevoel van vrijheid van het omringend landschap.

Zowel de historische compacte stad als het landelijk gebied scoren hoog qua belevingswaarde. De nabijheid op loop- en fietsafstand maakt het van onschatbare waarde. Veel inwoners en mensen die ons gebied bezoeken zijn steeds weer verwonderd over de pracht en de cultuurhistorie van het gebied.

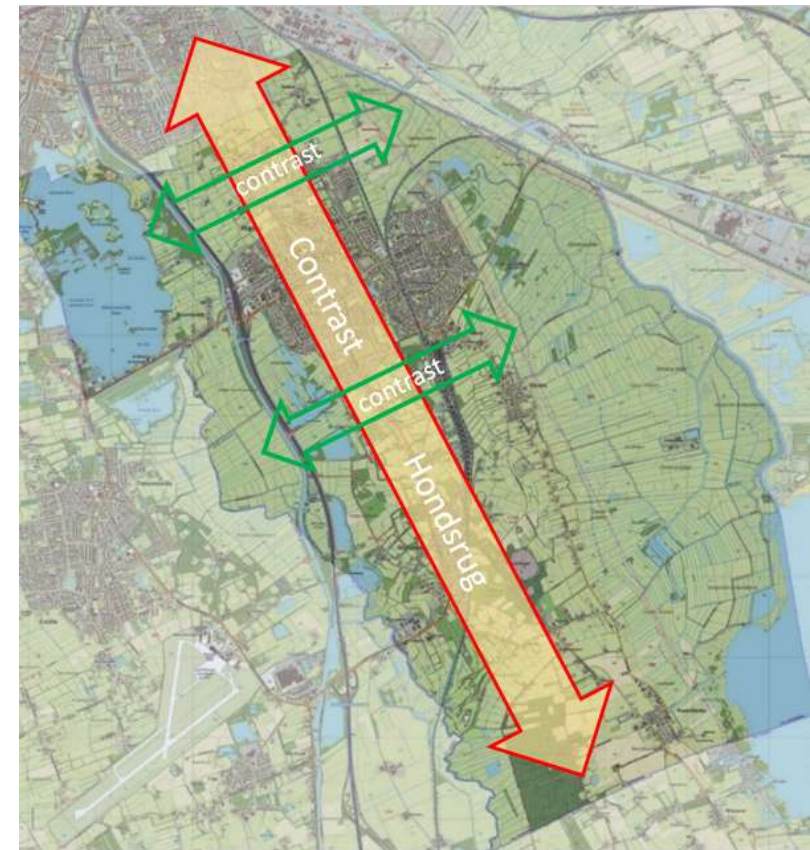
Door het contrast te behouden en waar mogelijk

met het open ommeland¹. Dat betekent dat uiterst terughoudend moet worden omgegaan met nieuwe ontwikkelingen in het landelijk gebied en de dorpen. Een kleine ingreep kan grote negatieve gevolgen hebben. Het betekent ook dat de druk van verstedelijking en recreatie vanuit de stad gereguleerd moet worden.

Tegelijkertijd kan de waarde van het ommeland als uitloopgebied voor de stad toenemen door de (voormalig) agrarische gebieden en de beekdalen

te versterken wordt de belevingswaarde van zowel stad als haar omgeving vergroot. Het is een antwoord op de toenemende ruimtelijke eenvormigheid en de maatschappelijke vervlakking waar zo veel mensen moeite mee hebben.

‘Het geheel is meer dan de som der delen’

¹ De term Ommelanden wordt voor het eerst vermeld in een akte van 26 september 1386 en wordt tegenwoordig nog wel gebruikt om de tegenstelling tussen stad en platteland aan te duiden.

beter te ontsluiten met wandel- en fietspaden. Uiteraard met oog voor de bescherming van de natuur.

Het landelijk gebied met de daarin gelegen dorpen en natuur heeft naast de grote waarde voor de inwoners ook grote waarde voor de biodiversiteit, de flora en de fauna. Maar het heeft ook een grote *intrinsieke waarde*. Deze intrinsieke

waarde is verankerd in de [Wet Natuurbescherming](#) (artikel 1.10 de wet is gericht op 'het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde, en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit'

Het unieke van 'ons' landelijk gebied is niet alleen het contrast met de stad, maar ook het ruimtelijk contrast tussen de Hondsrug en de beekdalen. De ruimtelijke structuur van de stad en de omgeving wordt in sterke mate bepaald door de Hondsrug met op de westflank het dal van de Drentsche Aa en op de oostflank het Hunzedal.

Deze ruimtelijke omstandigheden liggen aan de basis van bewonings- en ontginningsgeschiedenis die duizenden jaren geleden begon. De vestigingsvoorwaarden en leefomstandigheden voor de eerste bewoners waren hier ideaal vanwege de gradiënten en het frappante ruimtelijk contrast tussen het kleinschalige landschap met bossen op de Hondsrug en de open beekdalen ter weerszijde. Dat is tot op de dag van vandaag niet anders ook al is de menselijke relatie tot het landschap een heel andere.

De Hondsrug met op de flanken de beekdalen. Op de Hondsrug bij Onnen natte heide (Steenbergerveen, Westerveen). De Hoge Hereweg op de westelijke uitloper en de Onneres op de oostelijke

'Van The Next City naar Kracht van Contrast

Het kaartbeeld van de Omgevingsvisie The Next City laat zien dat de verstedelijking overloopt in de omgeving. Wellicht is dit een onbedoeld beeld, want de gemaakte keuzes (zie nevenstaande citaat) lijken logisch en consistent met de reeds lang geleden gemaakt keuze voor de compacte stad.

Kaartbeeld Next City

Echter, zowel het kaartbeeld als de tekst van de Omgevingsvisie The Next City missen een krachtige gemeente-brede doelstelling die de gemaakte keuzes in onderling verband plaatst en die leidend kan zijn voor de te maken ruimtelijke keuzes voor het gebied van de héle gemeente. Zoals hiervoor aangegeven stelt Stichting Landelijk Gebied Haren voor als doelstelling te kiezen:

De stedelijke groei wordt opgevangen binnen de compacte stad, in het landelijkgebied wordt niet gebouwd en het ruimtelijk contrast tussen stad en haar omgeving wordt versterkt.

Zowel de inwoners van de stad als van de dorpen en het landelijkgebied profiteren daarvan. Deze doelstelling sluit aan bij de het Groningse model voor de stedelijke groei.

Citaat Next City: **Faciliteren groei van de stad**

- Groningen blijft een compacte stad. De groei vangen we grotendeels op in de bestaande stad door te verdichten in ontwikkelingszones zodat het buitengebied open, landelijk en groen blijft.
- De ontwikkelingszones liggen aan de eeuwenoude waterwegen die de stad en de regio verbinden.
- De ontwikkelingszones gebruiken we ook om de wijken eromheen met elkaar en de stad te verbinden

Zicht vanaf A28

Zicht vanaf Rijksstraatweg

Het landschap van Haren is niet begrenst door A28

Een voorbeeld van een belangrijke keuze voor het behoud van het contrast en de landschappelijke kwaliteit is dat de A28 losligt van de bebouwing van Haren. Vanaf de Hondsrug kijk je over de A28 heen. Vanaf de A28 zie je de Hondsrug. Het landelijk gebied wordt niet begrenst door de snelweg zoals inmiddels vrijwel overal in Nederland. De dorpen Haren, Glimmen, Onnen en Noorlaren liggen 'los' in het landschap. Deze losse ligging is cruciaal voor het behoud van de landschappelijke kwaliteit. De bouw van het bedrijventerrein Nesciopark waarmee Haren aan de A28 wordt vastgekit, is dan ook een historische blunder.

3 Landschap en cultuurhistorie

3.1 De landschappelijke, cultuurhistorische, aardkundige waarden worden behouden, beschermd en juridisch geborgd

Op de [Cultuurhistorische Waardenkaart](#) (CWK wordt eind 2020 gecompleteerd voor Haren) en de kaarten van het [Geoportaal Groningen](#) staan diverse waarden zoals aardkundig waardevolle gebieden, bos en beplanting, essen en stijlranden en houtsingels ingetekend en beschreven. Het is verplicht deze waarden over te nemen in de Omgevingsvisie en bepalingen op te nemen ter bescherming. Overblijfselen van de historische landweren, versterkingen, grafheuvels, pingoruïnes, uitblazingslaagten, essen en stijlranden zijn veelal niet beschermd en dreigen verloren te gaan.

Op de [CWK](#) zijn geïnventariseerd:

- Monumenten en beeldbepalende panden
- Beschermd stads- en dorpsgezichten
- Historisch-geografische structuren
- Archeologische monumenten, percelen en zones

In omgevingsplannen dient de bescherming van deze waarden geborgd te worden in aanvulling op het al bestaande instrumentarium (Wet op de archeologische monumentenzorg, Monumentenwet, etc.). Dat geldt voor alle landschappelijke, cultuurhistorische, aardkundige waarden in samenhang met andere instrumentarium. Maar zolang er voor het landelijk gebied van Haren nog geen omgevingsplan is vastgesteld, is het nodig dat dit in de Omgevingsvisie wordt geborgd omdat thans vele waarden zoals essen en stijlranden niet of niet voldoende zijn beschermd.

Begrenzing Nationaal Park Drentsche Aa

3.2 Het omgevingsbeleid voor het gebied Haren sluit aan bij de filosofie en de 'verbrede doelstelling' van het Nationaal Park Drentsche Aa

Het Nationaal Park Drentsche Aa liep voorop bij het in de praktijk brengen van de 'verbrede doelstelling'. Het gaat daarbij om 'de verbreding van de ruimtelijke strategie, van natuur naar synergie met landschap, landbouw, landschap, recreatie, energie, kennis, educatie, economie' (bron: [Nationale Parken Nieuwe Stijl](#)). Inmiddels hebben alle Nationale Parken in Nederland deze aanpak geadopteerd en uitgewerkt in een standaard 'Nationale Parken Nieuwe Stijl'². Het is een vereiste dat de omgevingskwaliteit van het Nationaal Park wordt beschermd en geborgd in de Omgevingsvisie. Eenzelfde beleid is gewenst voor het deel van het landelijk gebied Haren dat niet binnen de begrenzing van het park valt (Zuidlaardermeergebied, de oostflank en Haren-Noord).

Opgraving van een vroegmiddeleeuws rijengraf op de Onneres door prof. Albert van Griffen in 1927 en gevonden trechterbeker op de Onneres in 1927.

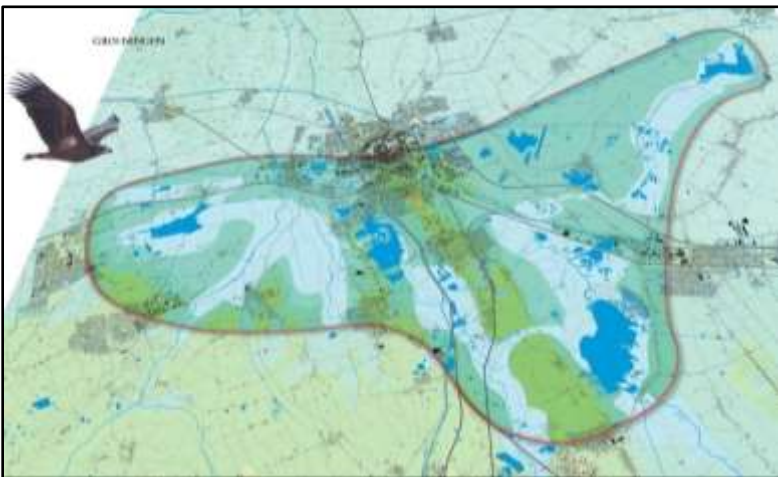
² [Werkprogramma 2019-2022 Partners van de Nationale Parken Deal, Nationale Parken Nieuwe Stijl](#)

4 Natuur en verbindingzones

De noordzuid-oriëntatie van de Hondsrug met de flankerende beekdalen leidde tot een voornamelijk noordzuid georiënteerde infrastructuur: de spoorlijn Assen-Groningen, de A28 en het Noord-Willemskanaal. Deze infrastructuur werd in de loop der tijd steeds dominanter door intensiever gebruik. Daardoor is er nu sprake van onneembare barrières voor de migratie van in het wild levende dieren dwars over de Hondsrug.

Het is bij de inpassing van ruimtelijke ontwikkelingen ook van belang het landelijk gebied van de gemeente Groningen te bezien in het grotere verband van de laagveengordel die zich uitstrekt van het Zuidlaardermeergebied naar de Onlanden en in nog groter verband van het Bourtangerveen tot het Lauwersmeergebied.

Laagveengordel

4.1 Door het verbinden van de natuurgebieden en de versterking van de ecologische verbindingzones dwars over de Hondsrug kan het landelijk gebied worden ontsnippert

Het landelijk gebied van Haren is door de infrastructuur, het steeds intensievere gebruik daarvan en de toenemende bebouwing verregaand versnipperd geraakt. Daardoor worden de barrières parallel aan de Hondsrug (spoor, A28, kanaal, bebouwing) steeds

groter. Er werden betonnen barrières op de A28 geplaatst zonder natuurtoets. Recentelijk zijn kilometers geluidschermen langs het spoor verzeen zonder doorgangen voor het wild. De beschoeiingen van het Noord-Willemskanaal zijn recentelijk uitermate natuuronvriendelijk vernieuwd. Voor de fauna is dit alles letterlijk dodelijk.

Ook door de toenemende bebouwing in Haren-Noord en langs de A28 wordt het leefgebied voor in het wild levende dieren steeds kleiner.

De uitgangspunten voor de visie op het landschap zoals verwoord in het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) zijn nog steeds van toepassing: zie **bijlage II**. In het LOP zijn drie 'ecologische dwarsverbanden' dwars over de Hondsrug aangegeven.

Landelijk gebied vergaand versnipperd

Wij hebben de voortgang en problemen bij deze drie ecologische verbindingszones eerder beschreven op bladzijde 14 van Reactie van SLGH op het Groenplan (zie <https://landelijkgebiedharen.nl/wp-content/uploads/2020/07/Reactie-van-SLGH-op-Groenplan.pdf>)

Landschapsontwikkelingsplan gemeente Haren 2003

De barrières aan eerszijden van de ecologische verbindingszone **1** ten zuiden van Helpman zijn aan de oostzijde groter geworden door de aanleg van het opstelterrein de Vork en aan de westzijde door de betonnen muur op de A28.

Van de uitwerking van de verbindingszone **2** tussen Haren en Onnen is (nog) niets terecht gekomen. Ook hier zijn de barrières toegenomen door de plaatsing van geluidschermen langs de spoorlijn in Glimmen en Haren. In het algemeen geldt dat door de steeds hogere hekken rond bedrijven en sportvelden het voor het grotere wild (reeën, dassen, vossen, etc.) steeds moeilijker wordt deze barrières te nemen.

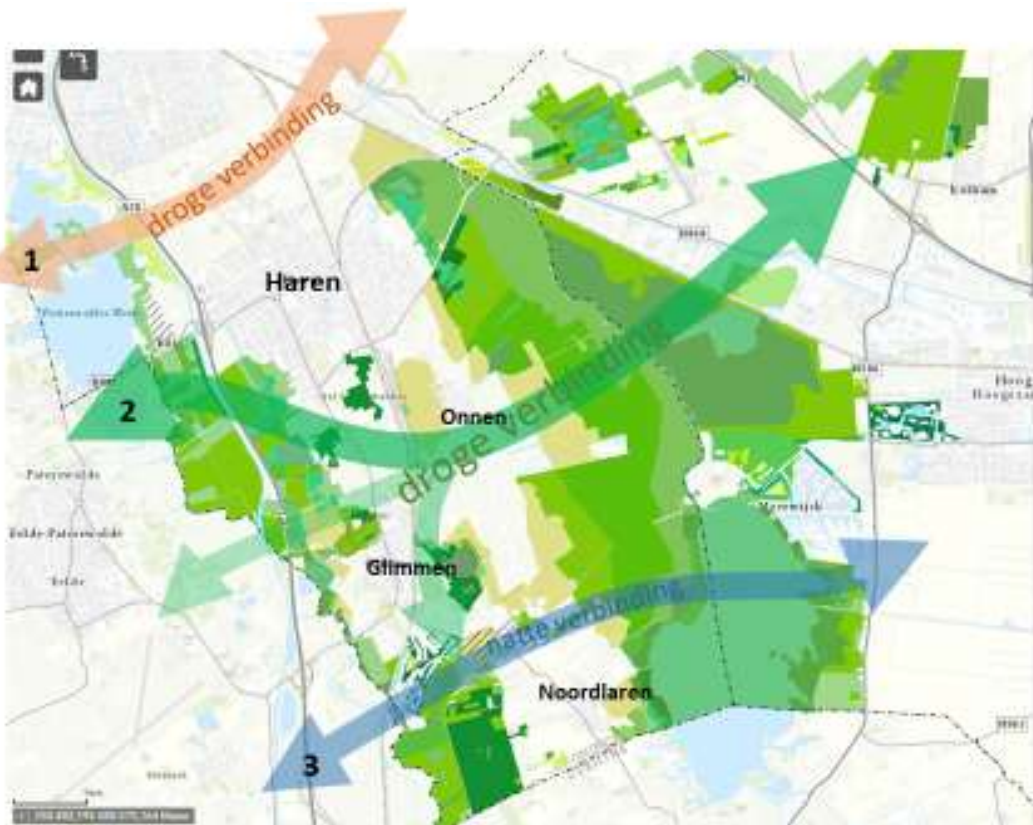
De derde ecologische verbindingszone **3** door de Besloten Venen is de enige van de drie uit het LOP die is ingericht door een serie maatregelen in het kader van het [Inrichtingsplan Westerlanden- Besloten Venen](#). Onderdeel hiervan was de aanleg van ecoducten (buizen) onder de Lageweg tussen Onnen en Noordlaren en onder de Zuidlaarderweg vlakbij Herberg de Blankehoeve.

Stichting Landelijk Gebied Haren bepleit dat de ecologische verbinding zones expliciet in de Omgevingsvisie worden opgenomen. Daarmee kan worden bereikt dat maatregelen in het gebied (onder meer bij vergunningverlening) altijd moeten worden getoetst op de effecten op de passeerbaarheid voor de in het wild levende dieren.

Geluidsschermen langs het spoor aangelegd in 2018 ter hoogte Scharlakenbos

Het is om een aantal redenen beter om zone 2 uit het LOP meer zuidelijk te situeren. Deze droge ecologische verbingszone zou dan over de Onneres ten zuiden van Onnen lopen en de Onnerpolder verbinden met het Scharlakenbos, Appelbergen en Drentsche Aa. Dit voorstel is ingetekend op de kaart hieronder.

4.2 Een van de prioritaire projecten in de Omgevingsvisie is het realiseren van een grootschalig ecoduct onder de A28

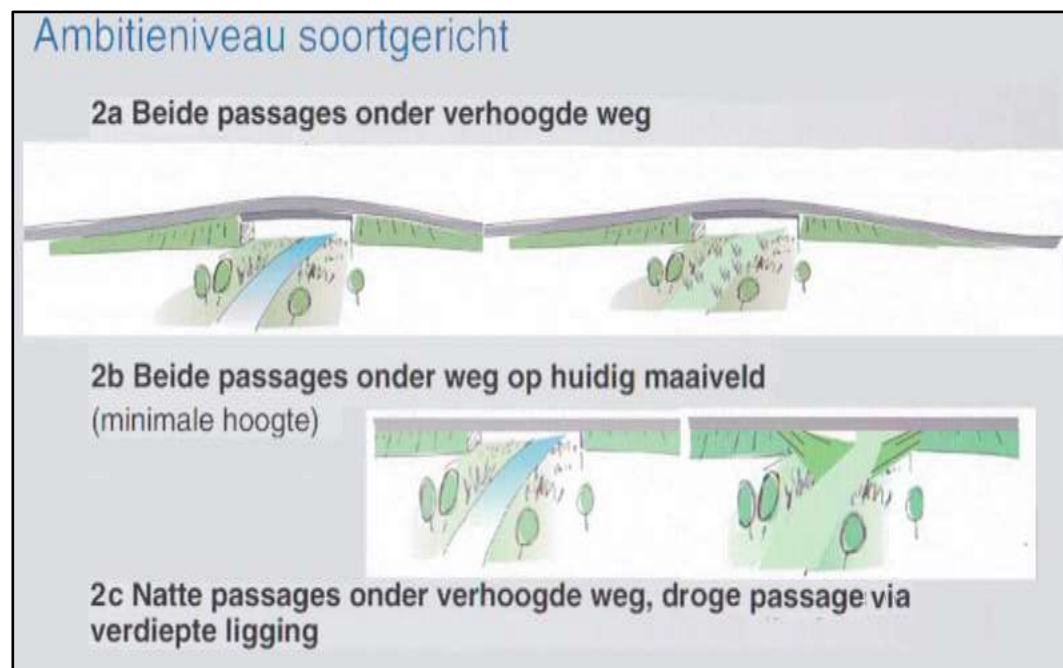
De A28 in combinatie met het Noord-Willemskanaal vormt een onneembare barrière voor das, otter, bever, ringslang, ree, etc. Een grootschalig natte en droge passage onder de A28 ter hoogte van de Witte Molen is zeer gewenst en was al voorzien in het Meerjaren Programma Ontsnippering 2004. Dit project werd vertraagd door tegenwerking van de toenmalige verantwoordelijke gedeputeerde

Bleeker. Vervolgens werd dit ecoduct in 2010 het slachtoffer van de bezuinigingen op het MJPO door de staatssecretaris (dezelfde Bleeker).

‘Onneembare barrières’

In 2004 liet het Ministerie van Verkeer en Waterstaat al een onderzoek uitvoeren naar de haalbaarheid van een grootschalige natte en droge passage onder de A28. Daarbij werden meerdere varianten onderzocht zoals het optillen van de weg en gescheiden of gecombineerde natte en droge passages.

Uit het [jaarverslag van het MJPO](#) wordt duidelijk dat Groningen erg is onderbedeeld als het gaat om investeringen van het Rijk in faunapassages.

Varianten uit de studie naar een grootschalige natte en droge passage onder de A28

Een wel heel povere faunavoorziening in het internationaal beroemde Nationaal Park en Natura2000-gebied Drentsche Aa (huidige onderdoorgang Drentsche Aa onder de A28)

Voorbeeld van een droge en natte faunapassage zoals die onder de A8 gewenst (en mogelijk is)

4.3 In de Omgevingsvisie wordt opgenomen dat het Natuur Netwerk Nederland wordt voltooid door nieuwe natuurgebieden aan te wijzen en bestaande te vergroten

Hoewel de verantwoordelijkheid voor het natuurbeheer primair bij de provincie ligt, kan de gemeente wel een inspanning leveren voor afmaken van het Natuur Netwerk Nederland, de verwerving van nieuwe natuurgebieden en uitbreiding van bestaande. Dat vereist dat in de Omgevingsvisie wordt aangesloten bij het Natuur Netwerk Nederland en het Natuurbeheerplan van de provincie.

Natuurbeheerplan 2020 provincie Groningen geeft de (beheers)status van de verschillende gebieden

5 Ruimtelijke kwaliteit en belevingswaarde

5.1 De uitgangspunten voor het ruimtelijke kwaliteitsbeleid zijn onderdeel van de omgevingsvisie

In de omgevingsvisie legt de gemeente haar ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving vast. Onderdeel hiervan is een visie op ruimtelijke kwaliteit. Daarom is het gewenst om in de omgevingsvisie een hoofdstuk over ruimtelijke kwaliteit op te nemen. Daarmee kunnen de hoofdlijnen van het ruimtelijke kwaliteitsbeleid worden ingebed in het omgevingsbeleid. Onder de

Omgevingswet is de verplichting opgenomen dat de gemeente een gemeentelijke adviescommissie voor de omgevingskwaliteit instelt. De volgende punten zijn daarbij (onder meer) van belang.

5.2 De historische linten worden behouden en beschermd onder meer door aanwijzing als beschermd dorpsgezichten

De cultuurhistorische linten en laanstructuren worden verwaarloosd en verliezen aan eigenheid. Zie ter illustratie bij voorbeeld de verwaarloosde staat van de oudste weg in de provincie, de Hoge Hereweg. Door de schaalvergroting in de landbouw verloren vanaf de jaren '70 veel boerderijen - veelal keuterijen -

hun oorspronkelijke functie. De meesten werden verbouwd tot woning en incidenteel werden ze vervangen door een compleet nieuwe woning. Meestal gaat dat goed.

Er zijn echter ook voorbeelden waarbij vergunningen voor vervangende nieuwbouw worden afgegeven zonder dat de karakteristieken van de omgeving in acht worden genomen. Zie het voorbeeld hier onder.

Keuterij Zuidveld te Onnen in 2008 vervangen door oversized villa in een streek-vreemde architectuur

Een stingentere toetsing aan ruimtelijke kwaliteitseisen is gewenst. De basis voor het behoud van de ruimtelijke kwaliteit van de historische linten zoals de weg Onnen-Noordlaren, Zuidlaarderweg, etc. wordt gevormd door de Omgevingsvisie. Bij voorkeur worden de historische linten aangewezen als beschermd dorpsgezicht, zoals bij de Rijksweg (Besluit Beschermd Dorpsgezicht Rijksweg Haren, 2007).

‘Bescherming historische lanen’

5.3 De historische lanen worden beschermd

In het landelijk gebied van Haren liggen een aantal historische lanen die betere bescherming en beheer verdienen. In de Omgevingsvisie wordt voor de historische lanen (de weg Onnen- Noordlaren, Rijksstraatweg, Zuidlaarderweg, Zuidveld) bepaald dat er voor deze lanen een beheerplan wordt opgesteld. Daarin kan worden bepaald dat de continuïteit van bomenrijen wordt bewaakt, dat de gaten die er vallen direct worden opgevuld en hoe de bermen worden beheerd.

5.4 Incidentele bebouwing in het landelijk gebied en langs de dorpsranden passen bij de schaal van de omgeving en het landschap

In de omgevingsvisie wordt opgenomen dat bij de toetsing van ruimtelijke ingrepen steeds de maat en schaal (het ruimtelijk DNA) van de omgeving bepalend is voor omvang en vormgeving van de ingreep. Nog te vaak – en vaak onnodig- worden de belangen van een incidenteel project boven die van de

omgeving gesteld. Hierdoor wordt erosie van de omgevingskwaliteit veroorzaakt. Het open landelijk gebied is kwetsbaar.

Rietschans voor en na de brand in 2014: schaalvergroting en verlies aan karakter

6. Recreatie en verkeer

6.1 In het landelijk gebied wordt de recreatieve druk beteugeld en afgestemd op de draagkracht van landschap en natuur

De bevolking groeit, mensen krijgen meer vrije tijd en recreatie neemt toe. Geen wonder dat de recreatieve druk op het landelijk gebied de laatste decennia enorm is toegenomen. Het landelijk gebied kan de extra recreanten voor een groot deel opvangen. Op de zandwegen en in de bossen (Appelbergen, Noordlaarderbos, Quintusbos en Scharlakenbos) kan het druk zijn met wandelaars, fietsers en ruiters. Vrijwel nooit is dat een probleem. Een probleem is wél dat de druk van het gemotoriseerd verkeer in en om de natuurgebieden sterk is toegenomen.

De zandwegen worden steeds intensiever gebruikt door gemotoriseerd verkeer. Het autoverkeer zit voetgangers, fietsers en ruiters in de weg en rijdt de zandwegen kapot. De

bewoners van het landelijk gebied zien ook dat er door een deel van de automobilisten steeds harder wordt gereden.

In het oog springen ook de vele auto's die op mooie dagen geparkeerd staan rond het Noordlaarderbos en in de Appelbergen. In het populaire wandel- (en hardloop-) gebied in de omgeving van het Hemrik doen in het 'wild geparkeerde' auto's afbreuk aan de omgevingskwaliteit. En juist die kwaliteit is de reden dat er zoveel mensen komen. Het was nooit nodig de

openbare ruimte in te richten. Maar nu is de openbare ruimte aan slijtage onderhevig, bermen worden kapotgereden en aan het aantal geparkeerde auto's is geen grens gesteld.

De toegenomen rijkdom stelt mensen in staat om terreinwagens, quads en crossmotoren te kopen. Het rijden op zandwegen en in natuurterreinen wordt als avontuurlijk ervaren. Het wordt nauwelijks aan banden gelegd.

Verkeersmaatregelen en inrichting van de openbare ruimte om de recreatieve druk op te vangen zijn achterwege gebleven. De rust wordt verstoord en de natuurwaarden gaan achteruit. De fauna wordt verstoord, zoals bijvoorbeeld de dassenkolonies in het Noordlaarderbos.

In Appelbergen mogen honden loslopen, in de andere bossen niet. Toch laten hondenbezitters steeds vaker hun honden los als ze een bos betreden. Dit heeft negatieve gevolgen voor de natuur, zoals verstoring van de fauna onder meer dassen, reeën, hazen en konijnen.

6.2 Het niet noodzakelijke gemotoriseerd verkeer op de zandwegen wordt beperkt

Het is al een tijd dringend nodig dat gemotoriseerd verkeer in het landelijk gebied op de zandwegen wordt beperkt. In de Omgevingsvisie en omgevingsplan(nen) moet dit worden vastgelegd. Wij vrezen dat anders de omgevingskwaliteit sterk achteruit blijft gaan.

Maatregelen, zoals afsluiten voor niet noodzakelijk autoverkeer en/of het invoeren van een 30 km zone kunnen ook nu al door met eenvoudig verkeersbesluit worden ingevoerd.

Uit de

inventarisatie door de SLGH van alle 63 zandwegen/ paden in het landelijk gebied van Haren blijkt dat per deelgebied de omstandigheden en de problemen verschillen en om andere oplossingen vragen. Zie [Zandwegen in Haren deel I](#) en [Zandwegen in Haren deel II inventarisatie](#)

‘Zandwegen: uniek cultuurhistorisch en maatschappelijk kapitaal’

In eerste instantie kan voor de zandwegen in Glimmen en Onnen gedacht worden aan het afsluiten van de zandwegen voor gemotoriseerd verkeer uitgezonderd aanwonenden en agrarisch verkeer. Aan de randen van de af te sluiten gebieden zijn voldoende parkeerplaatsen of kunnen deze worden aangelegd. Voor het gebied rond het Noordlaarderbos wordt gepleit voor het instellen van een 30 km zone. Het is niet gewenst om meer verharde parkeerterreinen aan te leggen. De parkeerbehoefte kent over het algemeen alleen tijdens weekenden en feestdagen piekmomenten.

6.3 De recreatie rond het Paterswoldse/Hoornsemeer en het Zuidlaardermeer wordt gezoneerd in toegankelijk, beperkt toegankelijk en niet toegankelijk (in verband met kwetsbare natuur). De schaarse openbare ruimte wordt niet verder ingeperkt.

Paterswoldse/Hoornsemeer

Het Paterswoldse/Hoornsemeer is een intensief gebruikt recreatiegebied. In de loop der tijd zijn steeds meer percelen langs de oevers privébezit geworden en bebouwd met (vakantie)woningen. Ook het aantal en de omvang van de horecagelegenheden is flink toegenomen. De openbare oever en zonneweide in de zuidoosthoek van het Paterswoldsemeer is recentelijk verkleind t.b. v. een strandpaviljoen.

De schaarse openbare ruimte rond het meer mag niet verder worden ingeperkt. Het openbare karakter van de randen van de meren moet worden geborgd zodat ze voor iedereen toegankelijk blijven.

Verdere privatisering van de randen van de meren wordt tegengegaan

Zuidlaardermeer

De recreatie rond het Zuidlaardermeer is geconcentreerd in en rond de Bloemert en Meerzicht (beide gemeente Tynaarlo) en Meerwijk (gemeente Midden-Groningen). Gezien de natuurontwikkelingsprojecten rond het Zuidlaardermeer door Het Groninger Landschap is uitbreiding van de recreatieve voorzieningen

niet gewenst. Wel kunnen de wandelmogelijkheden worden uitgebreid. De fietspaden in het gebied kunnen worden verbeterd. Met name op de Osdijk en de Noordlandsdrift is het fietsen door de gaten in de weg weinig aantrekkelijk. Deze wegen zijn onderdeel van de zeer populaire fietsroute rond de polders ter

weerszijde van de Hunze ten noorden van het meer (via het pontje bij Palinghandel Vos).

Pontje naar Meerwijk bij Vos voorziet in een grote behoefte

Wolddelen en Sassenhein noord- en zuidplas

Deze plassen tussen Haren en de A28 zijn niet zo bekend omdat ze slecht zijn ontsloten. De Sassenhein noord- en zuidplas zijn het exclusieve viswater van de vereniging [Hengelaarsclub Sassenhein](#) en zijn eigendom van de [Stichting Sassenhein](#). De wandelmogelijkheden rond de Wolddelen en Sassenhein zijn beperkt. Door het verbinden van de bestaande paden en de aanleg van nieuwe kan dit gebied als wandelgebied aan betekenis winnen. De klandizie van Paviljoen Sassenhein kan hierdoor toenemen. Het gemotoriseerd verkeer - vooral op het onverharde deel van de Lutsborgsweg en Boerlaan- dient beperkt te worden.

6.4 De verkeersdruk en de snelheid op de wegen tussen de dorpen en de stad wordt verminderd

De wegen tussen de dorpen Noordlaren, Onnen en Glimmen worden gebruikt als sluiproute en er wordt veel te hard gereden. Langs deze wegen (Lageweg, Noordlaarderweg, Zuidlaarderweg) staan relatief veel woningen. Een deel van het verkeer op deze wegen is sluipverkeer uit Zuidlaren met bestemming Groningen. Dit verkeer zou via de N34/ A28 geleid moeten worden. Vanaf de A28/Punt kiest (internationaal) vrachtverkeer een sluiproute via de Rijksweg en de Dr. Ebelsweg naar de A7 en de bedrijventerrein in midden- en oost-Groningen .

Aanleg wandelpaden rond de Wolddelen geeft aantrekkelijk ommetjes vanuit Haren

In samenwerking met de gemeente Tynaarlo kunnen verkeersremmende maatregelen (bijvoorbeeld verkeerssluizen en verkeersdrempels) worden uitgebreid op de Zuidlaarderweg, de Lageweg, het Zuidveld, de Rijksweg en de Dorpsweg om het sluipverkeer tegen te gaan. De afslag van de A28 op de Groningerstraat richting Glimmen - bijvoorbeeld - kan worden afgesloten voor vrachtverkeer dat via de Rijksweg en de Dr. Ebelsweg een sluiproute zoekt tussen de A28 en de A7. De S-bochten in de Zuidlaarderweg nodigen met name motorrijders uit tot zeer riskant rijgedrag met het bijbehorende motorlawaai van de acceleratie. Hier zijn snelheidsremmende maatregelen gewenst.

6.5 Het wandelnetwerk (dorpsommetjes) wordt uitgebreid (zonder de natuurwaarden te schaden)

Dorpsommetjes rond de es van Onnen

Er is een toenemende behoefte aan dorpsommetjes zowel van de dorpsbewoners als recreanten uit de stad. Door vanuit de dorpen de wandelmogelijkheden te verruimen wordt de 'recreatieve capaciteit' van het landelijk gebied vergroot.

Wandeling in het dal van de Drentsche Aa met op de achtergrond de stad

De recreanten die met de auto komen om in het landelijk gebied te wandelen, vinden in en bij de dorpen voldoende parkeergelegenheid: in Onnen bij het haventje en dorps huis de Tiehof, in Noordlaren bij de Rieshoek en het haventje, in Glimmen langs de Rijksweg.

De druk van gemotoriseerd verkeer op de zandwegen en het parkeren in de natuurgebieden (Noordlaarderbos, Onnerpolder, Hemrik e.o.) kan daarmee worden beperkt.

De overgangen (de gradiënten) van Hondsrug naar beekdalen kunnen beter beleefbaar worden gemaakt door de oevers van de Drentsche Aa en de Hunze voor wandelaars beter te ontsluiten. Voorbeelden daarvan zijn de kaden langs de Hunze bij het gemaal in de Onnerpolder en een verbinding tussen de Noorder- en Zuiderhooijdijk.

Bij de Wolddelen en ten noorden van het waterbedrijf in Glimmen langs de Drentsche Aa kunnen wandelpaden en picknickplaatsen worden aangelegd. Evenals een rustplaats langs de Drentsche Aa in het 'Laarzenpad' vanaf de Westertseweg.

6.6 Fietspaden

Verreweg de grootste sport- en recreatieve voorziening in de gemeente Groningen is het netwerk van zandwegen en fietspaden. In [Zandwegen in Haren deel I](#) en [Zandwegen in Haren deel II inventarisatie](#) is uitgewerkt dat er 45 kilometer zandwegen/paden in beheer is bij de gemeente en nog eens 15 kilometer wandelpad in beheer bij de natuurorganisaties.

Het fietspadennetwerk heeft uiteraard ook een belangrijk functie voor het school- en woon-/werkverkeer.

Het besef van de unieke waarde van dit netwerk bij stedelijke beleidmakers dient nog te worden vergroot. Er wordt nu vooral naar gekeken als een kostenpost.

Incidenteel onderhoud van de zandwegen en de naastliggende paden vindt plaats als er klachten zijn over onbegaanbare wegen en fietspaden.

Van systematisch onderhoud is onvoldoende sprake. Zie hiervoor ook onze [Nota Zandwegen](#).

‘Terugdringen van het niet noodzakelijk verkeer op de zandwegen verlaagt de onderhoudskosten’

Het terugdringen van het niet noodzakelijke verkeer op de zandwegen zorgt voor vermindering van de overlast voor wandelaars, ruiters en fietsers. En zal ook zorgen voor een verlaging van de onderhoudskosten.

De belangrijke fietsroute Lutsborgsweg wordt kapotgereden door te veel autoverkeer

Op de overgang van Hondsrug naar het beekdal van de Drentsche Aa

Onvoldoende wordt beseft (en gewaardeerd) dat onze boeren het grootste deel van ons landschap onderhouden. Door de mechanisering en schaalvergroting zijn in sommige gebieden de natuurwaarden en de biodiversiteit achteruitgegaan. In Haren echter zijn de boerenbedrijven grotendeels extensief en grondgebonden gebleven. Deels werken de boeren al met natuur-inclusieve methoden.

7. Landbouw en bedrijvigheid

7.1 De transitie van de landbouw en agrarisch natuurbeheer worden ondersteund

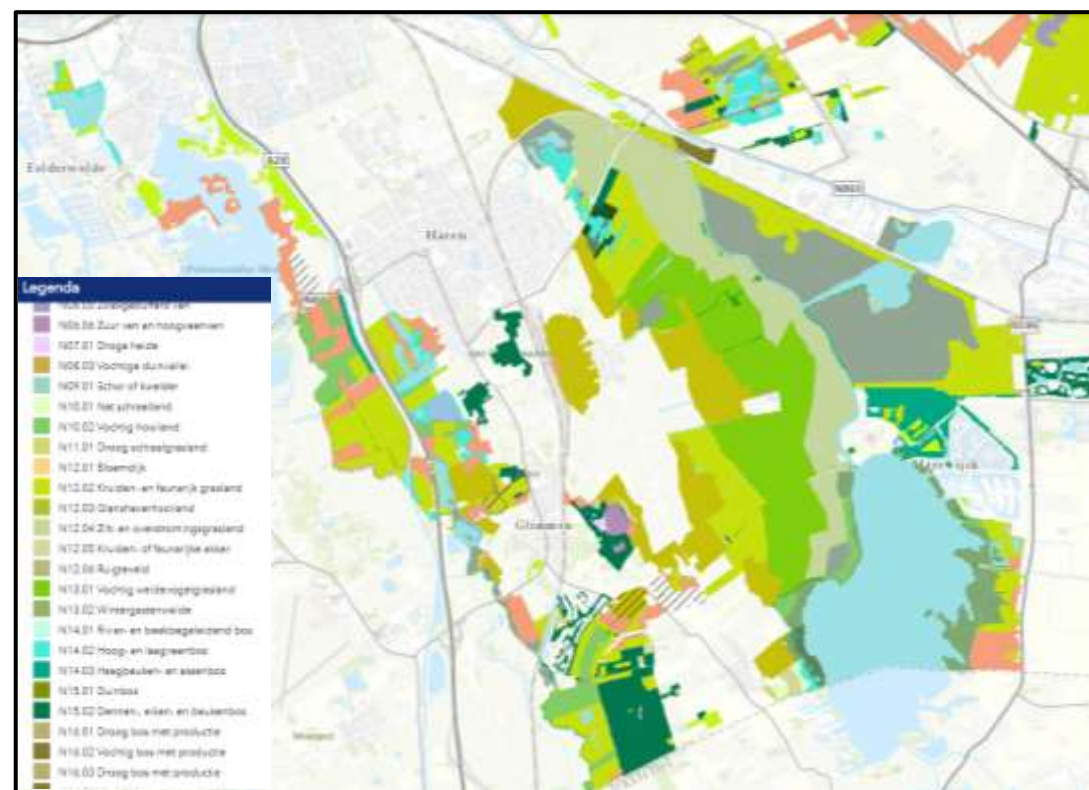
De landbouwers hebben het landschap door de eeuwen heen ontgonnen en onderhouden.

Al zestig jaar voltrekken zich grote veranderingen in de landbouw. Zo waren er alleen al in Onnen en directe omgeving 82 boerderijen. Nu zijn er nog er nog 5 agrarische bedrijven actief.

Ongeveer de helft van de grond in de voormalige gemeente Haren is nog in bezit bij de boeren. De andere helft is grotendeels in bezit bij de natuurorganisaties of bebouwd gebied.

‘Zonder boeren geen landschap’

Zoals op het [Natuurbeheerplan Groningen](#) is te zien heeft ongeveer de helft van het grondgebied van de voormalige gemeente Haren een bepaalde status als natuurgebied. Hiervan wordt weer een aanzienlijk deel begraast door melk- en vleeskoeien van de Harens boeren.

Natuurbeheerplan provincie Groningen 2020

Stichting Landelijk Gebied Haren ziet de ontwikkeling naar natuur-inclusieve landbouw als een onontkoombare transitie die echter zijn tijd nodig heeft. Tussen traditionele en duurzame landbouw vertoont het agrarisch bedrijfsleven in ons gebied al mengvormen. Wij zien voor de agrariërs in de toekomst ook een toenemende rol weggelegd in het beheer van het landelijk gebied.

Nu al wordt een groot deel van de natuurgebieden beheerd door de boeren. Een permanente dialoog over de kernwaarden van het oude Hondsrug-landschap blijft belangrijk om de verschillende belangen recht te doen.

Landbouw en natuur kunnen goed samengaan. Door het strak bestemmen van ecologische verbindingszones (Natuur Netwerk Nederland) en het toekennen van subsidies voor natuurbeheer is er vaak sprake van een (te) scherpe scheiding tussen

natuur en landbouw. Overloopranden tussen natuur en landbouw kunnen bijdragen aan het vergroten van de biodiversiteit. Op deze wijze zou het voor de agrarische sector weer mogelijk worden om mozaïekbeheer toe te passen en hier hebben beide functies baat bij.

7.3 Vrijkomende agrarische grond wordt omgezet in natuur of extensief (begraasde) grasland

Ook de komende decennia zullen er nog diverse Harense boeren stoppen. Vanwege het grote belang van instandhouding van landschappelijke- en natuurwaarden, wordt in de Omgevingsvisie een strategie opgenomen met betrekking tot de vrijkomende grond. Daarbij moet onderscheid worden gemaakt tussen grond die door andere Harense boeren in gebruik wordt genomen en grond

die wordt opgekocht door ondernemers van elders. De laatste categorie is (mogelijk) minder geïnteresseerd in de instandhouding van het landschap en natuur inclusieve landbouw. Bedacht moet worden dat veel landschapselementen zoals essen, stijlranden nog onvoldoende beschermd zijn en dreigen te verdwijnen door samenvoeging van percelen. Een actieve rol van de gemeente - in aansluiting op de rol van de provincie- is nodig om de transitie in de landbouw goed te laten samengaan met de instandhouding van landschappelijke- en natuurwaarden

7.4 Kringloop landbouw en kleinschalige bedrijvigheid met een servicefunctie worden gefaciliteerd

In de Omgevingsvisie kan de gemeente het perspectief schetsen voor het bevorderen van kringloop landbouw en [‘van boer tot bord’](#) initiatieven. Er zijn in het landelijk gebied van Haren een tiental bedrijven met een servicefunctie voor de inwoners. De Omgevingsvisie en de omgevingsplannen moeten daarvoor ruimte bieden.

De gemeente kan zich inspanssen om ‘voorlopers projecten’ in het kader van de [Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw Noord-Nederland](#) naar het landelijk gebied van Haren te halen.

Kleinschalige bedrijvigheid met een verzorgende functie in het landelijk gebied van Haren

8. Biodiversiteitsherstel en energietransitie

8.1 De gemeente spant zich in voor vergroting van de biodiversiteit onder meer door ecologisch bermbeheer en het inzaaien van akkerranden voor insecten

In het Groenplan zijn de begrippen biodiversiteit en groen/bermbeheer nog onvoldoende uitgewerkt. Concrete plannen zijn beperkt tot:

- Planten van 1000 bomen per jaar in de openbare ruimte;
- Elk jaar 30.000 m² groen aan brengen;
- Bomen in tuinen planten en landschapselementen herstellen.

Voor bebouwd gebied wordt verder voorgesteld om te zorgen voor meer extensief beheerde kruidenvegetaties in plaats van strak gemaaide gazons. Dit wordt echter niet concreet vertaald naar wat dit betekent voor het beheer van **alle** bermen die bij elkaar een substantiële oppervlakte beslaan. Voor het landelijk gebied, waar bermen een nog groter oppervlak bestrijken dan in de stad is de aandacht in het Groenplan slechts beperkt tot de recreatieve verbindingroutes. Van de 11 routes die prioriteit krijgen zijn er maar twee tussen Haren en Groningen: de Rijksstraatweg/verlengde Hereweg en het Noord-Willemskanaal/Hoornse dijk. De SLGH bepleit dat in de omgevingsvisie wordt opgenomen dat de bermen van alle openbare wegen natuurvriendelijk beheerd moeten worden.

Hoewel de gemeente veel geld besteedt aan bermbeheer, leidt het bermbeheer - zoals het nu wordt uitgevoerd - tot een sterke afname van biodiversiteit en natuurwaarden. Er wordt te vaak, te kort en op de verkeerde tijd gemaaid met klepel- en zuigcombinaties. Vaak blijft het maaisel liggen en verrijkt de grond. Bij het afzuigen worden niet alleen maaisel en blad weggezogen maar ook alle insecten en zaden. Dit leidt tot versnelde

afname van de biodiversiteit. Ook het schonen van sloten gebeurt veelal op de verkeerde manier doordat de bagger in de bermen wordt gegooid en (te lang) blijft liggen.

‘Alle bermen natuurvriendelijk beheerd’

In de omgevingsvisie wordt een nieuwe standaard verankerd: bermen worden ecologisch beheerd. Omdat er veel minder vaak gemaaid moet worden is deze nieuwe standaard niet duurder. De regels daarbij zijn globaal als volgt:

1. Bermen en groenstroken gefaseerd maaien en maaisel afvoeren
2. Niet klepelen in bermen met hoge biodiversiteitswaarde, beperkt klepelen in overige bermen
3. Flexibel maaibeheer, afstemmen op weersomstandigheden
4. Geen gewasbeschermingsmiddelen of actieve bemesting toepassen.

8.2 Grootschalige energieopwekking door zonneparken en windmolens past niet in het kleinschalige karakter van het landelijk gebied

De afweging van de ruimtelijke effecten van de inpassing van grootschalige energieopwekking met zonneparken en windmolens moet op provinciaal niveau plaatsvinden. De ruimtelijke capaciteit binnen de gemeentegrenzen is beperkt en het kleinschalige karakter van het landelijk gebied van haren leent zich niet voor zonneparken en windmolens. Het intekenen van een ‘zoeklocatie’ voor een zonnepark in de vork in Haren noord is dan ook een ‘vergissing’.

Er is een wereld te winnen met ecologisch bermbeheer. Foto: Boerenbuitengebied

8.3 Het plaatsen van zonnepanelen worden beperkt tot daken, uitgezonderd enkele locaties zoals het transferium Haren en het waterbedrijf de Punt.

In de Omgevingsvisie wordt een inventarisatie opgenomen van de locaties waar zonnepanelen en parken kunnen worden ingepast. Hierbij kan gedacht worden aan:

- Daken van boerenschuren en bedrijven
- Transferium Haren
- Waterbedrijf de Punt

8.4 Het regenwater op de Hondsrug wordt vastgehouden

In de beekdalen van Drentsche Aa en Hunze wordt het bovenstroomse water al zorgvuldig beheerd.

Op de Hondsrug zou het regenwater moeten infiltreren en niet –zoals nu nog hier en daar- worden afgevoerd. De Omgevingsvisie geeft de strategie voor het benutten van het regenwater voor het behouden en ontwikkelen van natuurwaarden.

De Oude Drentsche Aa in de polder Lappenvoort gaat gebiedseigen water doorvoeren naar het Paterswoldsemeer

Bijlage I

Bijdrage Stichting Landelijk Gebied Haren (SLGH) bijeenkomst 'toekomst landelijk gebied', 7-11-2019

1. SLGH gaat ervan uit dat de vigerende beleidskaders in de Omgevingsvisie worden herbevestigd:
 - Bestuursovereenkomst herindeling: *februari 2018*³
 - Coalitieakkoord blz. 6⁴
 - Aangesloten wordt bij de filosofie van het Nationaal Landschap Drentsche Aa⁵
2. SLGH vindt het belangrijk dat er een Groenstructuurplan komt als basis voor de Omgevingsvisie waarin de bestaande en nieuwe ecologische verbindingzones dwars over de Hondsrug worden uitgewerkt. Natuur en landschap zijn op dit moment gekenmerkt door:
 - Sterk versnipperde / lappendeken van beheersregelingen
 - Groot deel van aangewezen natuur is tevens agrarisch gebied
3. Het is noodzakelijk om:
 - Samenhang aan te brengen
 - Verbindingszones te versterken en nieuwe aan te wijzen en in te richten
 - Faunapassages te verbeteren, laanstructuren te versterken en het fietspadennetwerk te verbeteren
4. SLGH vindt het belangrijk dat er een analyse van functioneren, bedreigingen en kansen van het landelijk gebied ten grondslag wordt gelegd aan de Omgevingsvisie en is bereid daaraan een bijdrage te leveren.
5. SLGH benadrukt het belang van de zandwegen voor landschap, cultuurhistorie en recreatie en is van mening dat de nota Zandwegen geactualiseerd moet worden. Daarvoor heeft SLGH met de nota Zandwegen in Haren, deel I en Inventarisatie zandwegen, deel II, al een bijdrage geleverd.

³ *'In het overgangsgedebied tussen Groningen en de dorpen van Haren en Ten Boer wordt tenminste tot 2040 niet gebouwd. Dit geldt ook voor de groene long tussen Groningen en Haren. Daarom kan er geen sprake zijn van een Zuidtangent.'*

⁴ *'Een belangrijke keuze in onze omgevingsvisie is om te zorgen voor meer huizen binnen de compacte stad en compacte dorpen. Het landelijke gebied blijft open, inclusief de groene gebieden tussen Groningen, Haren en Ten Boer.'*

⁵ De filosofie van het **Nationaal Landschap Drentsche Aa**: *'duurzaam functionerend beek- en esdorpenlandschap: ecologisch houdbaar, economisch vitaal en sociaal aanvaardbaar. Aansluiten bij verbrede doelstelling'* (ook ruimte voor landbouw) en [Bioplan Drentsche Aa](#)

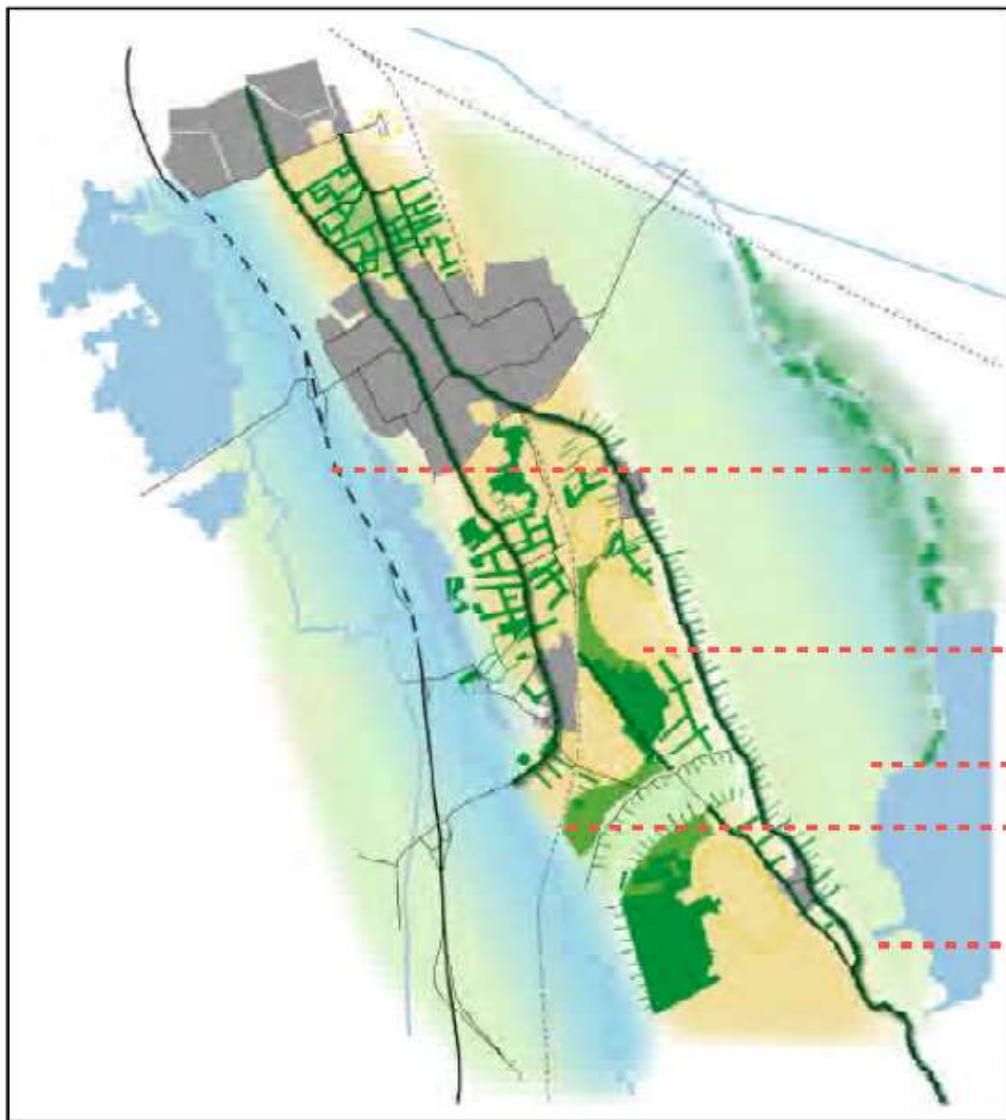
6. SLGH vindt het gewenst dat de natuurwaarden van (onder meer) het Scharlakenbosgebied beter geborgd worden en dat de gemeente als mede-eigenaar daarvoor in overleg met de andere eigenaren met spoed een beheerplan opstelt, dat recht doet aan de aanwijzing door de provincie als NNN-gebied. De aanbevelingen in de 'Natuurvisie Scharlakenhofgebied 2013' zouden daarbij leidend moeten zijn.
7. De SLGH vindt het van belang dat in de nieuwe omgevingsvisie het behoud van de cultuurhistorische linten (o.a. Lageweg/Zuidveld van Onnen-Noordlaren) en het beschermd dorpsgezicht Haren beter geborgd worden, waarbij het bestemmingsplan Beschermd Dorpsgezicht uit 2008 mede als basis dient.

Drentsche Aa bij Golfterrein

Bijlage II: Landschapsonwikkelingsplan (LOP), gemeente Haren, 2003

Hst 6 Visie Landschap

6.1 UITGANGSPUNTEN

6.1.1 Versterken parallelle noord-zuid gerichte structuren

Centraal uitgangspunt is het versterken van het onderscheid tussen:

- het stroomdallandschap van de Drentsche Aa,
- de Hondsrug,
- de Hunzelaagte

en het ruimtelijk verder aanzetten van de overgangen van Drentsche Aa naar Hondsrug en van Hondsrug naar Hunzelaagte.

In het **Drentsche Aa gebied** wordt een sterke vernatting nagestreefd, waarbij het accent ligt op het versterken van de natuur- en cultuurwaarden. Hier worden natuurwaarden ontwikkeld die zijn gekoppeld aan bepaalde vormen van een cultureel beheer (hooilanden, dotterbloemgraslanden, blauw-graslanden etc).

Op de **Hondsrug** ligt het accent op het versterken van het fijnmazig mozaïekpatroon en het weer zichtbaar maken van nog latent aanwezige historische structuren als de escomplexen.

In de **Hunzelaagte** wordt een functiecombinatie tussen natuurontwikkeling en waterberging voorgestaan.

In de **overgangszone van Drentsche Aa naar Hondsrug** ligt het accent op het wegnemen van de aanwezige ruimtelijke, functionele en ecologische barrières.

In de **overgangszone van Hondsrug naar Hunzelaagte** ligt het accent op het versterken van de oorspronkelijke fijnmazige structuur van houtwallen en singels zowel haaks op als parallel aan de Hondsrug.

6.1.2 Ontwikkelen recreatieve en ecologische dwarsverbanden

Haaks op deze parallel gerichte noord-zuid structuren wordt de ontwikkeling van een drietal ecologische en recreatieve 'krammen' nagestreefd, die een koppeling tussen de beide laagten ter weerszijden van de Hondsrug moeten bewerkstelligen. Dit betreft:

- 1 een droge, overwegend open verbinding direct ten zuiden van Groningen;
- 2 een open, fjnischallig besloten verbinding direct bezuiden Haren, waarin bijvoorbeeld ook het Scharlakenbos is opgenomen
- 3 een natte verbinding ter hoogte van de Besloten Venen.

Opgemerkt moet worden dat de ambitie van de ontwikkeling van recreatieve en ecologische dwarsrelaties in belangrijke mate wordt gehinderd door de barrièrewerking die van de aanwezige infrastructuur uitgaat. Het opheffen dan wel inperken van de scheidende werking van die van de snelwegen, het kanaal en de spoorlijnen uitgaat behoeft in de periode tot 2030 dan ook permanente aandacht (het ontwikkelen van passagemogelijkheden en uittreeplaatsen in het Noordwillemskanaal). De droge overwegend open verbindingszone direct ten zuiden van Groningen valt deels samen met het historische zicht over de Hondsrug naar de beide beekdalen. De open ruimte tussen Groningen en Haren dient als zone breed genoeg te zijn om als ecologische verbinding te kunnen functioneren. Bij de Scharlakenhof-zone is het omliggend gebied met weilanden en houtwallen essentieel voor de ecologische betekenis. Wil de zone langs het Scharlakenbos daadwerkelijk als verbindingszone kunnen functioneren dan moeten er voldoende stroken zijn welke vrij zijn van obstakels (schuttingen, hagen) en uit ecologisch oogpunt breed genoeg zijn. Bij de zuidelijke Besloten Venen-zone is zorg voor verbindingen met de Appelbergen en van de Appelbergen naar de polder van groot belang.

